

KOLKOVANÉ RÍMSKE TEHLY Z POLOHY BERGL V BRATISLAVE-RUSOVCIACH

Ludmila Kraskovská

Rusovce, časť Bratislavy na pravom brehu Dunaja, na začiatku nášho letopočtu patrili k rímskej provincii Panónia. Výsledky archeologických výskumov dokázali, že na území bývalej obce Rusovce sa nachádzala antická Gerulata, ktorú spomínali písomné antické pramene. Najvýznamnejšie rímske pamiatky sa získali z polohy Bergl, bola to vyvýšenina nad mŕtvym ramenom Dunaja.

Systematický archeologický výskum v polohe Bergl v Rusovciach sa začal roku 1965 a trval do roku 1972. Bol to spoločný výskum Archeologického ústavu SAV v Nitre a Slovenského národného múzea v Bratislave. Nadviazal na zisťovací výskum Slovenského národného múzea v rokoch 1961 a 1964. Roku 1964 sa vykopal východný obvodový múr rímskeho objektu a zistila sa k nemu priliehajúca maltová dlážka. Roku 1965 sa zo začiatku odkopala východná časť vyvýšeniny do hĺbky 200 cm. V ďalšom priebehu výskumu sa pomocou buldozéra odstránila celá horná polovica umelo nasýpaného kopca do hĺbky 400 cm (celková výška kopca Bergl pred výskumom bola 600 cm). V hĺbke 400 cm buldozér narazil na kamenné murivo, preto sa ďalšie práce robili ručne. Odokrytá plocha bola rozdelená kontrolnými blokmi na niekoľko sektorov. Vo východnej časti plochy boli sektory I a II, v južnej časti sektory IV a V, západná časť obsahovala sektory VI a VII. Sektory III a VIII, ktoré ležali na severnej strane nad vyschnutým ramenom Dunaja, neboli preskúmané, pretože sa nachádzali mimo rímskych objektov. Ako sektory IX a X bola označená plocha na západ od monumentálnej rímskej stavby.

Roku 1965 sa prekopali sektory I a II, roku 1966 sa dokončili sektory I a II a preskúmali sa sektory IV a V. Roku 1967 sa kopali sektory VI a VII a čistil sa sektor II, roku 1968 sa skúmali sektory VII, IX a X. Najviac tehál s kolkami rímskych légii sa našlo v rokoch 1965 a 1967. Všetky nájdené tehly sa nachádzali v sekundárnej polohe, ale istotne súviseli so zbúranými rímskymi objektmi, ktorých základy sa zachovali in situ. Kolkované tehly značne prispievajú k datovaniu objektov objavených na

Bergli, preto sme urobili v tomto príspevku súpis všetkých rímskych tehál s rozličnými kolkami, ktoré sa našli počas výskumov v rokoch 1965—1972. Zachovali sa tehly s kolkami týchto vojenských útvarov: Légia X Gemina Pia Fidelis, Legia XIII Gemina Martia Victrix, Legia XV Apollinaris, Legia II Italica s menom Ursicinus dux, Cohors I Aelia Sagittariorum a s kolkami súkromných tehelní: (Atilia) Firma a C.I.IVL.

Légia X Gemina Pia Fidelis bola garnizovaná v rokoch 63—68 v tábore v Carnunte. Po roku 105 bola na krátky čas vyslaná do Aquinca, odkiaľ prišla do tábora vo Vindobone. Bádateľia nie sú jednotní pri určení termínu príchodu légie X Gemina do Vindobony. V. Ondrouch a J. Dekan uvádzali rok 107, podľa názoru A. Neumanna bol to rok 115.¹ Teda légia X Gemina bola povolaná do Vindobony počas panovania cisára Traiana (98—117), keď sa opevňovala hranica rímskeho impéria na Dunaji a rozvíjala sa stavebná činnosť rímskych légii. Teraz B. Lörincz určuje neskorší termín prísunu légie X Gemina do Vindobony, a to na roky 118/119; toto datovanie prijali T. Kolník a J. Rajtár.² Légia X Gemina zostala vo Vindobone do konca 4. storočia, do konca rímskeho panstva na Dunaji.

Kolky na tehách z polohy Bergl v Rusovciach majú prívlastok Pia Fidelis, ktorý táto légia dostala roku 89 od cisára Domitiana. J. Dekan usudzuje, že kolky légie X Gemina mali dva varianty. Jeden z nich, podľa tvaru písmena F, autor zaraďuje do 2. polovice 4. storočia. Podľa názoru J. Dekana stavebná činnosť légie X Gemina na Bergli bola zachytená na začiatku 2. storočia a v 2. polovici 4. storočia.³ Rozlišujeme tri typy kolkov tejto légie: LEGXGEPF (51 kusov, obr. 1; 2; 3: 1—15); LEGXGPF (26 kusov, obr. 3: 16, 17; 4; 5: 1—5), a LEGXG (jeden kolok v planta pedis, obr. 5: 6). Spolu s neúplnými kolkami (obr. 5: 7—21; 6: 1—6) to bolo 99 zlomkov tehál légie X Gemina z celkového počtu 170 kolkovaných tehál nájdených na Bergli. Pri zisťovacích výskumoch v rokoch 1961 a 1964 kolky légie X Gemina tiež boli najpočetnejšie, 30 kusov z celkového množstva 51 zlomkov.⁴ Vo Vindobone najväčšie množstvo tehál takisto patrilo légii X Gemina. V Stupave sa našlo málo tehál s kolkom légie X Gemina v porovnaní s tehľami légie XIII.

Légia XIII Gemina Martia Victrix, podľa názoru A. Neumanna, sídlila v rokoch 107—114 vo Vindobone a roku 114 ju presunuli do Carnunta,

¹ ONDROUCH, V.: Rímska stanica v Stupave a rímske stavebné stopy v Pajštúne. In: *Historica slovacica*, 1, 2, 1940/41, s. 96; DEKAN, J.: Znovuobjavená Gerulata. *Svet vedy*, 1966, č. 3, s. 148; NEUMANN, A.: Ziegel aus Vindobona. *Der römische Limes in Österreich*. Wien, 1973, s. 23.

² LÖRINCZ, B.: Pannonische Stempelziegel II. *Limes-Strecke Vetus-Salina-Inter-cisa*. Budapest 1979, s. 20; KOLNÍK, T.: Römische Stationen im slowakischen Abschnitt des nordpannonischen Limesvorland. *Archeologické rozhledy (ďalej AR)*, 38, 1968, s. 414; RAJTÁR, J.: Nálezy kolkovaných tehál z výskumu rímskeho tábora v Iži v rokoch 1978—1984. In: *Študijné zvesti AÚ SAV*, 23, Nitra 1987, s. 54.

³ DEKAN, J.: cit. štúdia (pozn. 1), s. 148.

⁴ KRASKOVSKÁ, L.: Výskum rímskej stanice v Rusovciach v rokoch 1961 a 1964. *Sborník SNM*, 61, *História*, 7, 1967, s. 45—50.

kde vystriedala légii XV Apollinaris. Predtým v rokoch 97—101, pravdepodobne, bola umiestená v tábore Ad Flexum.⁵ Po odchode légie XIII Gemina do Vindobony prišla légia X Gemina. V Carnunte légia XIII Gemina zostala trvale až do konca 4. storočia. Na základe novších bádanií B. Lörincz usudzuje, že légia XIII Gemina mala posádku v Carnunte od rokov 118/119. V tejto dobe odišla aj légia XV Apollinaris. Carnuntum bolo strediskom, odkiaľ Rimania riadili provinciu Panonia Superior, jeho rozkvet spadal do 2. storočia. Prímenie Martia Victrix získala légia XIII Gemina za víťazstvo nad vzbúrenými Britmi na začiatku 70. rokov 1. storočia. Na Bergli tehly s kolkami légie XIII Gemina možno datovať do 2. storočia. Väčšina zachovaných kolkov má nápis LEGXIIIIG (30 kusov, obr. 6: 7—18; 7; 8: 1, 2), len niekoľko tehál malo úplný kolok LEGXIIIIGMV (5 kusov, obr. 8: 3—7). Pozornosť si zaslúži, že niektoré kolky LEGXIIIIGMV mali ozdobné okraje. Podobné ozdobné kolky sa našli vo Vindobone.⁶ V Stupave niektoré tehly légie XIII mali kolky s číslami XIV, na Bergli sa nenašiel ani jeden taký kolok.⁷ Treba upozorniť, že takmer všetky zlomky tehál nájdené na Bergli pochádzali zo strešnej krytiny, mali tvary — tegula a imbrex. Len tri zlomky sa určili ako stavebné tehly — later (ich hrúbka bola 4,8—5,5 cm, obr. 6: 12; 8: 3, 4). Uvedené tehly mali kolok légie XIII Gemina, ale ani tieto tehly sa nenašli in situ.

Légia XV Apollinaris bola najstaršou posádkou vo Vindobone. V Carnunte pôsobila dvakrát, po prvý raz v rokoch 14—62, potom ju odvolali na východ, odkiaľ sa vrátila roku 71 a zostala v Carnunte do roku 114. Tehly s kolkom légie XV Apollinaris sú dôležitou pomôckou na datovanie, pretože začiatkom 2. storočia táto légia odišla na východ a viac sa do Panónie nevrátila. B. Lörincz datuje pobyt légie XV Apollinaris v Carnunte do rokov 71—118/119.⁸ V Rusovciach na Bergli sa získali len dva zlomky tehly s kolkami légie XV (obr. 8: 8, 9). Väčšie množstvo tehál s kolkami légie XV Apollinaris sa zachovalo v Stupave 28 zlomkov.⁹

Légia II Italica bola založená v 60. rokoch 2. storočia. Od roku 170 bola umiestená v provincii Noricum, kde garnizovala v tábore Lauriacum.¹⁰ Od konca 3. storočia ju prideliť k pobrežným dunajským légiiám. Tehly s kolkom légie II Italica sa nachádzali vo Vindobone, Carnunte, taktiež v Arrabone a Ad Flexum. Na Bergli sa objavili zlomky tehál s dvojriadkovým kolkom: LEG II ITAL-TEMP URS DUC (obr. 8: 10—14). Meno Ursicinus dux umožňuje presnejšie datovanie týchto kolkov. Tempsonius Ursicinus bol známy vojenský veliteľ Panonie Superior v časoch cisára Valentiniana I. (364—375). J. Szilágyi datuje kolky légie II Italica s menom

⁵ LÖRINCZ, B.: Pannonische Ziegelstempel III. Limes-Strecke Ad Flexum-Ad Mures. Budapest 1981, s. 23.

⁶ NEUMANN, A.: cit. dielo (pozn. 1), č. 1432, 1433, 1435, 1436, tab. LIII.

⁷ HEČKOVÁ, J.: Römische Baukomplex in Stupava. AR, 38, 1986, tab. 1 a 2.

⁸ LÖRINCZ, B.: cit. štúdia (pozn. 5), s. 27.

⁹ HEČKOVÁ, J.: cit. štúdia (pozn. 7), tab. 1 a 2.

¹⁰ LÖRINCZ, B.: cit. štúdia (pozn. 2), s. 17.

Ursicinus dux do rokov 364—375. S. Soproni myslí, že tehly s menom Ursicinus sa používali v užšom časovom úseku v rokoch 370—372.¹¹ Teda tehly s opísaným kolkom možno zaradiť do 70. rokov 4. storočia. Na jednom dvojriadkovom kolkú légie II Italica hore sa zachovali písmená NE. Na dvoch kolkoch tejto légie, získaných pri výskumoch v rokoch 1961 a 1964, hore bol nápis LEG II ITAL PET. Na kolkoch z Vindobony písmená PET chýbajú, ani B. Lörincz ich neuvádza.

Okrem dvojriadkových kolkov légie II Italica sa na Bergli našli 3 tehly s kolkom TEMP URS — Tempsonius Ursicinus, umiestenom v planta pedis (podošva legionárskej obuvi), jeden nápis bol retrograd (obr. 8: 15, 16; 9: 1). Tehly s kolkom Ursicinus tiež treba datovať okolo roku 370. Treba zaznamnať, že B. Lörincz teraz navrhuje odlišné čítanie spodnej časti kolkú légie II Italica — TEMP URS DUC ako TEMP/ORE/URS/ICINI/DUC/IS/ namiesto obvyklého Ursicinus dux.¹²

Cohors I Aelia Sagittariorum — kohorta I lukostrelcov bola ustanovená za panovania cisára Hadriana (117—138). V 2. a 3. storočí sídlila v neurčenom kastele v Klosterneuburgu. Tehly cohors I Aelia Sagittariorum datuje A. Neumann do 2. polovice 2. storočia a 1. polovice 3. storočia.¹³ B. Lörincz pripúšťa, že niektoré typy tehál tejto kohorty patrili do 4. storočia. Cohors I sa zaoberala stavebnou činnosťou v Podunajsku, tehly s jej kolkom sa vyskytovali na náleziskách severopanónskeho limesu (Ar-rabona, Quadrata).¹⁴ Kolky tejto kohorty často boli v tvare planta pedis. Počas výskumov v rokoch 1965—1972 a pri zisťovacích výskumoch sa získalo len po jednej tehle s kolkom Cohors I Aelia Sagittariorum, oba kolky boli vytlačené v planta pedis (obr. 9: 2).

Okrem opísaných kolkov rímskych vojenských útvarov sa na Bergli zachovali dve tehly s kolkami súkromných tehelní. Kolok FIRMAE znamenal ATILIAE FIRMAE (obr. 9: 3). A. Neumann označil tehly s takým kolkom za výrobky súkromného tehliara v Carnunte.¹⁵ V tábore Bad Deutsch Altenburg, ktorý patrilo do areálu tábora v Carnunte, sa našla tehla s kolkom ATILIAE /FIRMAE/.¹⁶ Druhý kolok C.I.IVL. tiež patrilo súkromnému tehliarovi, o ktorom však nemáme bližšie správy (obr. 9: 4). J. Bujna usudzuje, že kolky súkromných tehelní možno datovať do 2. storočia.¹⁷ Niekoľko tehál s kolkami C.I.IVL sa našlo v Stupave, tri kusy

¹¹ SZILÁGYI, J.: *Inscriptiones tegularum panonicarum. Dissertationes panonicae II.* Budapest 1933, s. 36; SOPRONI, S.: *Données sur la chronologie des briques estampillées de l'époque des Valentinien.* *Archeológiai Értesítő*, 85, 1958 s. 55.

¹² LÖRINCZ, B.: cit. štúdia (pozn. 2), s. 20.

¹³ NEUMANN, A.: cit. dielo (pozn. 1), s. 36.

¹⁴ LÖRINCZ, B.: cit. štúdia (pozn. 5), s. 31.

¹⁵ NEUMANN, A.: cit. dielo (pozn. 1), s. 43.

¹⁶ FARKA, CH. — KREITNER, TH.: *Bad Deutsch Altenburg. Fundberichte aus Österreich*, 23, 1984, s. 282, obr. 415.

¹⁷ BUJNA, J.: *Revízný výskum rímskej stanice v Stupave (okr. Bratislava-vidiek) v roku 1974.* *AR*, 28, 1976, s. 504.

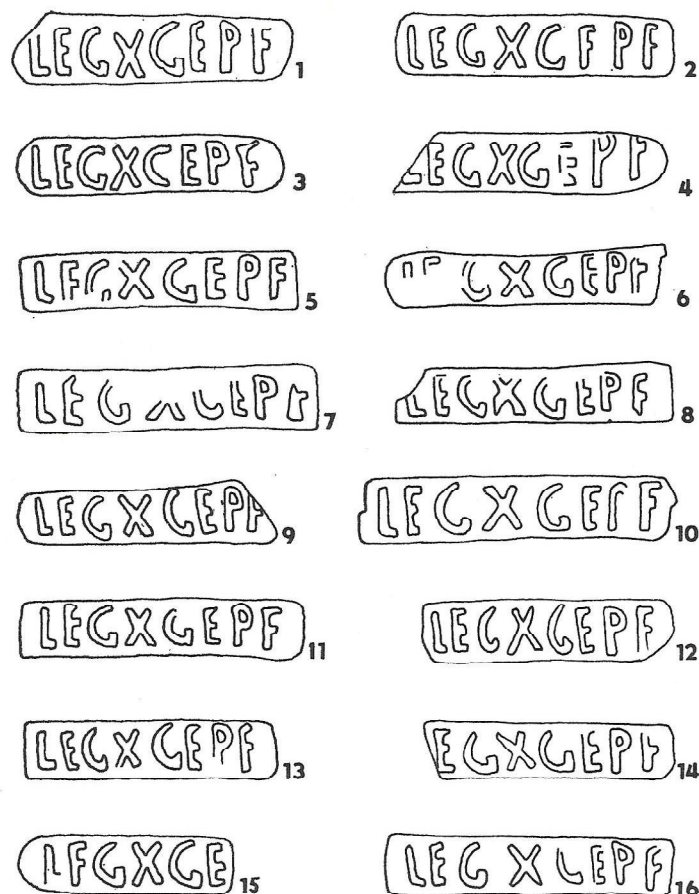
počas výskumov V. Ondroucha a jeden kus pri revíznych výskumoch v rokoch 1974—1979. Jedna tehla s takým kolkom ležala in situ na dne kanála. V dvoch prípadoch kolok mal nápis v skratke C.I.IV.

Spomenuli sme v krátkosti históriu a dobu pôsobnosti jednotlivých vojenských oddielov, ktorých kolky sa nachádzali na tehlách v polohe Bergl. Na záver sa pokúsime vyhodnotiť prínos zistených údajov pre datovanie rímskych objektov na Bergli. Predpokladáme, že stavebnú činnosť na tejto lokalite robili predovšetkým rímske vojenské útvary garnizované v blízkom Carnunte, prípadne v tábore vo Vindobone. Zo zachovaných zlomkov tehál vidno, že najväčší podiel na stavbách mala légia X Gemina Pia Fidelis. Táto légia sídlila v Carnunte v polovici 1. storočia, ale s jej účasťou na výstavbe Gerulaty možno rátať od začiatku 2. storočia, keď ju presunuli do Vindobony. Stavebná činnosť légie X Gemina sa prejavila na Bergli na začiatku 2. storočia a v 2. polovici 4. storočia. Légia XIII Martia Victrix od roku 114 mala posádku v Carnunte, kde zostala do konca 4. storočia. Táto légia mohla budovať objekty na Bergli v 2. a 3. storočí. Tehly légie II Italica s menom Ursicinus dux boli nesporným dokladom, že jej príslušníci sa zúčastnili na stavbách na Bergli v 2. polovici 4. storočia. Légia XV Apollinaris mohla účinkovať na Gerulate len na začiatku 2. storočia do roku 114, keď odišla na východ. Tehly tejto légie a Cohors I Aelia Sagittariorum sa zachovali v takom malom počte, že nemuseli svedčiť o prítomnosti vojakov týchto oddielov na Bergli, ale mohli byť dovezené dodatočne. To isté platí pre ojedinelé nálezy tehál s kolkami súkromných tehliarov Atiliae Firmae a C.I.IV.L. Rozbor kolkov na tehlách získaných na Bergli v Rusovciach prispel k celkovému datovaniu stavebnej činnosti rímskych légii na tejto lokalite, ale neumožnil datovanie jednotlivých objektov, pretože všetky tehly sa našli v sekundárnej polohe.

KATALÓG, KOLKY NA RÍMSKYCH TEHLÁCH Z POLOHY BERGL

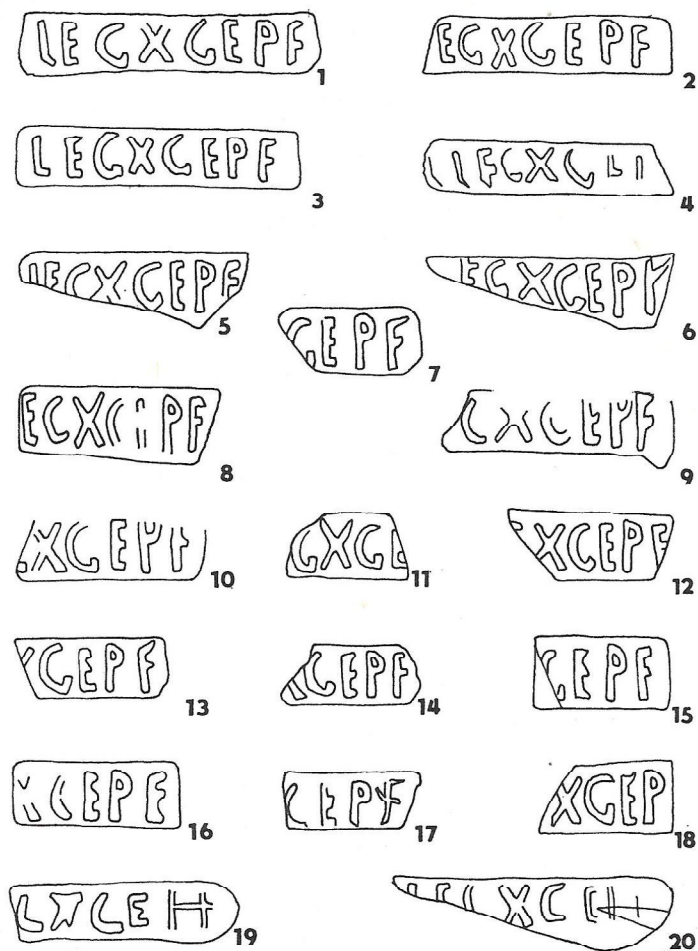
Tehly s kolkom LEG X GE P F — **Legia X Gemina Pia Fidelis**

1. LEGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. $8,5 \times 12$ cm, hr. 2,4 cm, r. 1965, sektor I, inv. č. 11 726 (obr. 1: 1).
2. LEGXGEPF, tegula, zlomok, rozm. $9,5 \times 14$ cm, hr. 3 cm, r. 1965, S II, č. 11 744 (obr. 1: 2).
3. LEGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. $15,5 \times 15$ cm, hr. 2 cm, r. 1966, S II, č. 27 541 (obr. 1: 3).
4. LEGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. $11 \times 14,5$ cm, hr. 2,3 cm, r. 1966, S IV, č. 27 754 (obr. 1: 4).
5. LEGXGEPF, tegula, zlomok, rozm. 18×20 cm, hr. 4 cm, r. 1967, S VII, č. 27 983 (obr. 1: 5).
6. LEGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. 15×12 cm, hr. 1,8 cm, r. 1967, profil SZ—JV, č. 27 779 (obr. 1: 6).
7. LEGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. $10,5 \times 27$ cm, hr. 2 cm, r. 1967, S VI, č. 27 722 (obr. 1: 7).
8. LEGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. 13×22 cm, hr. 2 cm, r. 1967, S VII, č. 27 773 (obr. 1: 8).

Obr. 1. Bratislava-Rusovce, Bergl. 1—16 — kolky légie X Gemina Pia Fidelis

9. LEGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. 14×14 cm, hr. 2,5 cm, r. 1967, S VII, č. 27 791 (obr. 1: 9).
10. LEGXGEPF, tegula, zlomok, rozm. 22×21 cm, hr. 4,5 cm, r. 1967, S VI, č. 27 783 (obr. 1: 10).
11. LEGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. $12,5 \times 17,5$ cm, hr. 2,5 cm, r. 1967, S II, č. 27 979 (obr. 1: 11).
12. LEGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. $7,5 \times 11,5$ cm, hr. 2,2 cm, r. 1967, S VII, č. 27 727 (obr. 1: 12).
13. LEGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. 9×16 cm, hr. 2,2 cm, r. 1967, kontrolný blok, č. 27 775 (obr. 1: 13).
14. EGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. $11 \times 17,5$ cm, hr. 2,2 cm, r. 1967, S VII, č. 27 777 (obr. 1: 14).
15. LEGXGE, imbrex, zlomok, rozm. $7,4 \times 11$ cm, hr. 2 cm, r. 1967, profil SZ—JV, č. 27 794 (obr. 1: 15).

Obr. 2. Bratislava-Rusovce, Bergl. 1—20 — kolky légie X Gemina Pia Fidelis

16. LEGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. 10×14 cm, hr. 2 cm, r. 1967, S VII, č. 27 730 (obr. 1: 16).

17. LEGXGEPF, tegula, zlomok, rozm. $15 \times 20,5$ cm, hr. 3,2 cm, r. 1967, S VII, č. 27 981 (obr. 2: 1).

18. EGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. $14,5 \times 14$ cm, hr. 2 cm, r. 1968, S X, č. 27 716 (obr. 2: 2).

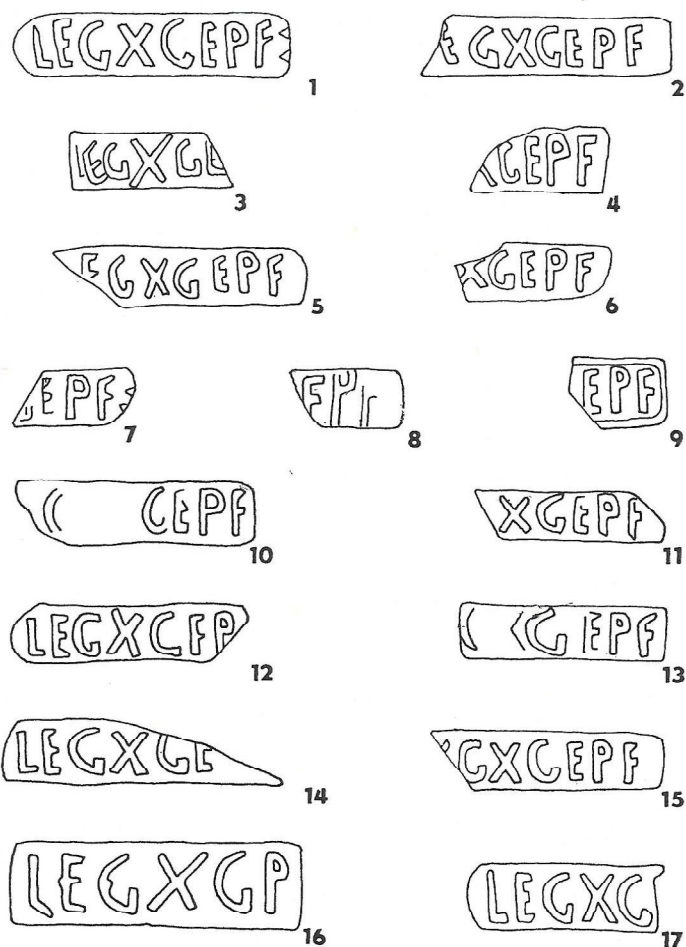
19. LEGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. $14,5 \times 23,5$ cm, hr. 2,3 cm, r. 1967, S II, č. 27 529 (obr. 2: 3).

20. LEGXG/EP/, imbrex, zlomok, rozm. $10 \times 10,5$ cm, hr. 1,8 cm, spálený, r. 1966, S V, č. 27 715 (obr. 2: 4).

21. LEGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. $8,5 \times 11$ cm, hr. 2,2 cm, r. 1965, S I, č. 11 718 (obr. 2: 5).

22. EGXGEPF, tegula, zlomok, rozm. $11,5 \times 9$ cm, hr. 3,5 cm, r. 1965, S I, č. 11 720 (obr. 2: 6).

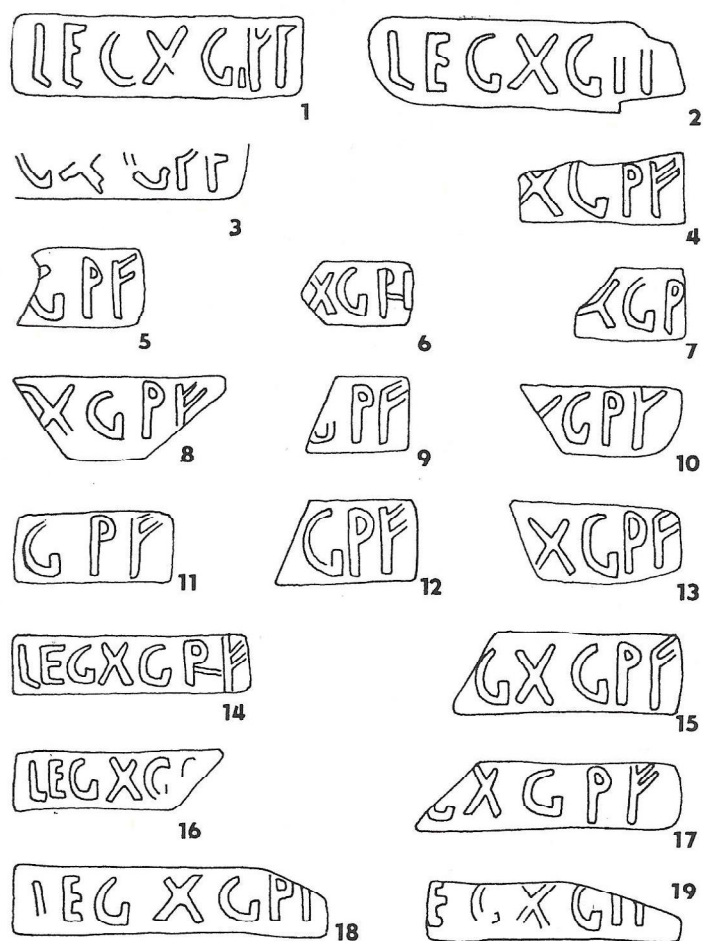
23. GEPF, tegula, zlomok, rozm. 14×17 cm, hr. 3 cm, r. 1965, S II, č. 11 739 (obr. 2: 7).
24. EGXG/E/PF, tegula, zlomok, rozm. $9,5 \times 9,5$ cm, hr. 2,3 cm, r. 1965, S I, č. 11 721 (obr. 2: 8).
25. GXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. 12×14 cm, hr. 2,5 cm, r. 1965, S II, č. 11 740 (obr. 2: 9).
26. XGEPF, imbrex, zlomok, rozm. 12×16 cm, hr. 2 cm, r. 1965, S II, č. 11 745 (obr. 2: 10).
27. GXG/E/, imbrex, zlomok, rozm. 12×7 cm, hr. 2,5 cm, r. 1965, zber. č. 11 762 (obr. 2: 11).
28. XGEPF, zlomok, rozm. 11×5 cm, hr. 3,3 cm, r. 1965, S I, č. 11 719 (obr. 2: 12).
29. /X/GEPF, tegula, zlomok, rozm. $16 \times 10,5$ cm, hr. 3 cm, r. 1965, S I, č. 11 727 (obr. 2: 13).
30. /X/GEPF, imbrex, zlomok, rozm. $9 \times 11,5$ cm, hr. 1,6 cm, r. 1965, S I, č. 11 716 (obr. 2: 14).
31. /G/EPF, tegula, zlomok, rozm. $13 \times 13,5$ cm, hr. 2,4 cm, r. 1965, S I, č. 11 730 (obr. 2: 15).
32. XGEPF, tegula, zlomok, rozm. $14 \times 13,5$ cm, hr. 2,5 cm, r. 1965, S I, č. 11 728 (obr. 2: 16).
33. /G/EPF, tegula, zlomok, rozm. 10×9 cm, hr. 3,3 cm, r. 1965, S II, č. 11 733 (obr. 2: 17).
34. XGEP, zlomok, rozm. 7×6 cm, hr. 2,6 cm, spálený, r. 1965, zber. č. 11 756 (obr. 2: 18).
35. GXGE/PF/, imbrex, zlomok, rozm. $15 \times 14,5$ cm, hr. 2,5 cm, r. 1966, S V, č. 27 740 (obr. 2: 19).
36. /LEG/XGE/PF/, tegula, zlomok, rozm. 12×16 cm, hr. 2,8 cm, r. 1966, S IV, č. 27 759 (obr. 2: 20).
37. LEGXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. $13,5 \times 17,5$ cm, hr. 2 cm, r. 1966, S II, č. 27 786 (obr. 3: 1).
38. EGXGEPF, tegula, rozm. $17,5 \times 26$ cm, hr. 3 cm, r. 1966, S I, č. 27 751 (obr. 3: 2).
39. LEGXG/E/, imbrex, zlomok, rozm. 9×9 cm, hr. 2,2 cm, r. 1966, S V, č. 27 714 (obr. 3: 3).
40. /X/GEPF, imbrex, zlomok, rozm. $13,6 \times 21$ cm, hr. 2,2 cm, r. 1966, S I, č. 27 717 (obr. 3: 4).
41. /E/ GXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. $14 \times 18,5$ cm, hr. 2 cm, r. 1967, S VI, č. 27 723 (obr. 3: 5).
42. /X/ GEPF, imbrex, zlomok, rozm. 12×8 cm, hr. 2 cm, r. 1966, S VII, č. 27 726 (obr. 3: 6).
43. /G/ EPF, imbrex, zlomok, rozm. $14 \times 12,5$ cm, hr. 2,5 cm, r. 1967, S VII, č. 27 781 (obr. 3: 7).
44. /E/ PF, imbrex, zlomok, rozm. $13,5 \times 15$ cm, hr. 2 cm, r. 1967, S VI, č. 27 985 (obr. 3: 8).
45. EPF, zlomok, rozm. 6×6 cm, hr. 1 cm, r. 1967, S VII, č. 27 731 (obr. 3: 9).
46. /G/ GEPF, imbrex, zlomok, rozm. 13×16 cm, hr. 2,1 cm, r. 1967, S VI, č. 27 778 (obr. 3: 10).
47. XGEPF, zlomok, rozm. $5,5 \times 5,6$ cm, hr. 1,8 cm, r. 1967, S II, č. 27 796 (obr. 3: 11).
48. LEGXGEP, imbrex, zlomok, rozm. 13×16 cm, hr. 2,5 cm, r. 1967, S VI, č. 27 540 (obr. 3: 12).
49. /GX/ GEPF, imbrex, zlomok, rozm. $9,5 \times 14$ cm, hr. 2,1 cm, r. 1967, profil SZ—JV, č. 27 780 (obr. 3: 13).
50. LEGXG/E/, tegula, zlomok, rozm. 18×26 cm, hr. 2,6 cm, odtlačok laby psa, r. 1967, S VII, č. 27 790 (obr. 3: 14).
51. GXGEPF, imbrex, zlomok, rozm. $11,2 \times 14$ cm, hr. 2,2 cm, r. 1967, profil SZ—JV, č. 27 793 (obr. 3: 15).

Obr. 3. Bratislava-Rusovce, Bergl. 1—17 — kolky légie X Gemina Pia Fidelis

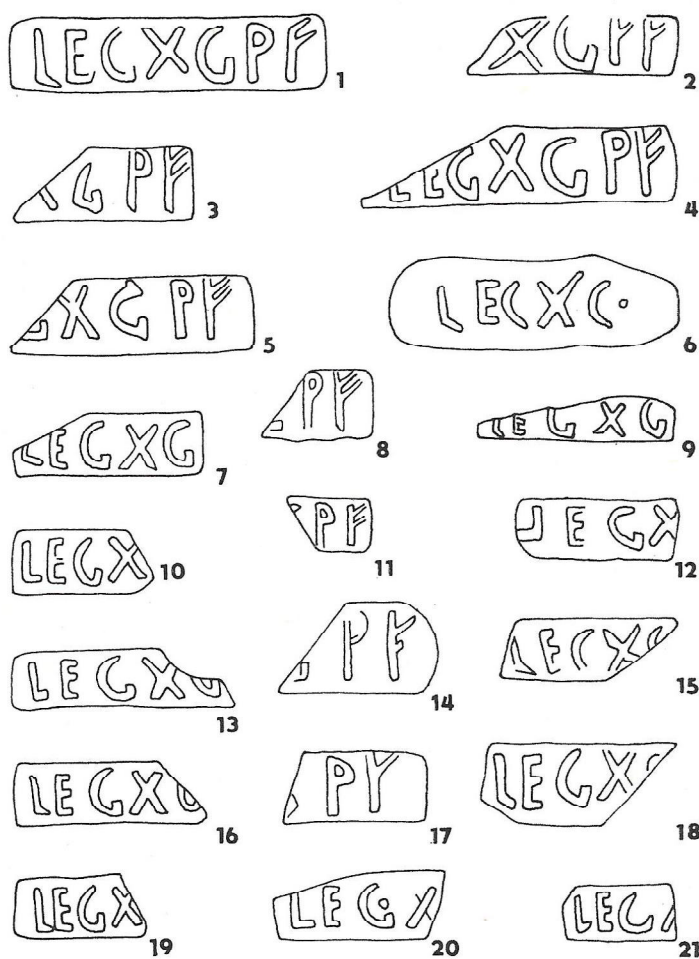
Tehly s kolkom LEG X G P F — Legia X Gemina Pia Fidelis

52. LEGXGPF, imbrex, zlomok, rozm. $10,5 \times 14$ cm, hr. 1,8 cm, r. 1965, S I, č. 11 717 (obr. 3: 16).
 53. LEGXG, imbrex, zlomok, rozm. 15×13 cm, hr. 2,2 cm, r. 1965, S II, č. 11 738 (obr. 3: 17).
 54. LEGXGPF, imbrex, zlomok, rozm. 14×11 cm, hr. 2,4 cm, r. 1965, S II, č. 11 748 (obr. 4: 1).
 55. LEGXG/PF/, imbrex, zlomok, rozm. 14×20 cm, hr. 2 cm, r. 1965, zber, č. 11 761 (obr. 4: 2).
 56. GXGPF, imbrex, zlomok, rozm. $14,5 \times 18$ cm, hr. 2 cm, r. 1965, S II, č. 11 743 (obr. 4: 3).
 57. XGPF, imbrex, zlomok, rozm. 9×11 cm, hr. 2 cm, r. 1965, S II, č. 11 732 (obr. 4: 4).
 58. GPF, tegula, zlomok, rozm. 14×18 cm, hr. 3 cm, r. 1965, S I, č. 11 729 (obr. 4: 5).

Obr. 4. Bratislava-Rusovce, Bergl. 1—19 — kolky légie X Gemina Pia Fidelis

59. XGP/F/, zlomok, rozm. 7×6 cm, hr. 2,8 cm, r. 1965, zber, č. 11 760 (obr. 4: 6).
 60. XGP, zlomok, rozm. 9×6 cm, hr. 2,4 cm, r. 1965, S II, č. 11 734 (obr. 4: 7).
 61. XGPF, tegula, zlomok, rozm. 9×12 cm, hr. 3 cm, r. 1965, S II, č. 11 749 (obr. 4: 8).
 62. /G/ PF, imbrex, zlomok, rozm. $10 \times 8,5$ cm, hr. 2,1 cm, r. 1966, S I, č. 27 757 (obr. 4: 9).
 63. /X/ GPF, imbrex, zlomok, rozm. 13×11 cm, hr. 2,2 cm, r. 1965, zber, č. 11 755 (obr. 4: 10).
 64. GPF, tegula, zlomok, rozm. $15,5 \times 10,2$ cm, hr. 2,5 cm, r. 1966, S I, č. 27 753 (obr. 4: 11).
 65. GPF, tegula, zlomok, rozm. 15×15 cm, hr. 2,3 cm, r. 1966, S IV, č. 27 752 (obr. 4: 12).
 66. XGPF, zlomok, rozm. 7×11 cm, hr. 2 cm, r. 1966, zber, č. 27 782 (obr. 4: 13).
 67. LEGXGPF, tegula, zlomok, rozm. $12,5 \times 18$ cm, hr. 2,5 cm, r. 1966, S I, č. 27 530 (obr. 4: 14).

Obr. 5. Bratislava-Rusovce, Bergl. 1—21 — kolky légie X Gemina Pia Fidelis

68. GXGPF, tegula, zlomok, rozm. $10,5 \times 12,5$ cm, hr. 3 cm, r. 1967, S VII, č. 27 725 (obr. 4: 15).

69. LEGXG/P/, tegula, zlomok, rozm. $16 \times 5 \times 22,5$ cm, hr. 2,5 cm, r. 1967, S II, č. 27 772 (obr. 4: 16).

70. /G/ XGPF, tegula, zlomok, rozm. 12×14 cm, hr. 3 cm, r. 1967, S VI, č. 27 539 (obr. 4: 17).

71. LEGXGP/F/, imbrex, zlomok, rozm. 14×12 cm, hr. 2 cm, r. 1967, S VII, č. 27 724 (obr. 4: 18).

72. EGXG/PF/, imbrex, zlomok, rozm. $12,5 \times 11$ cm, hr. 2 cm, r. 1967, S VII, č. 27 792 (obr. 4: 19).

73. LEGXGPF, imbrex, zlomok, rozm. 11×19 cm, hr. 1,6 cm, r. 1967, S VII, č. 27 774 (obr. 5: 1).

74. XGPF, zlomok, rozm. $8 \times 10,5$ cm, hr. 3 cm, r. 1967, S VII, č. 27 984 (obr. 5: 2).

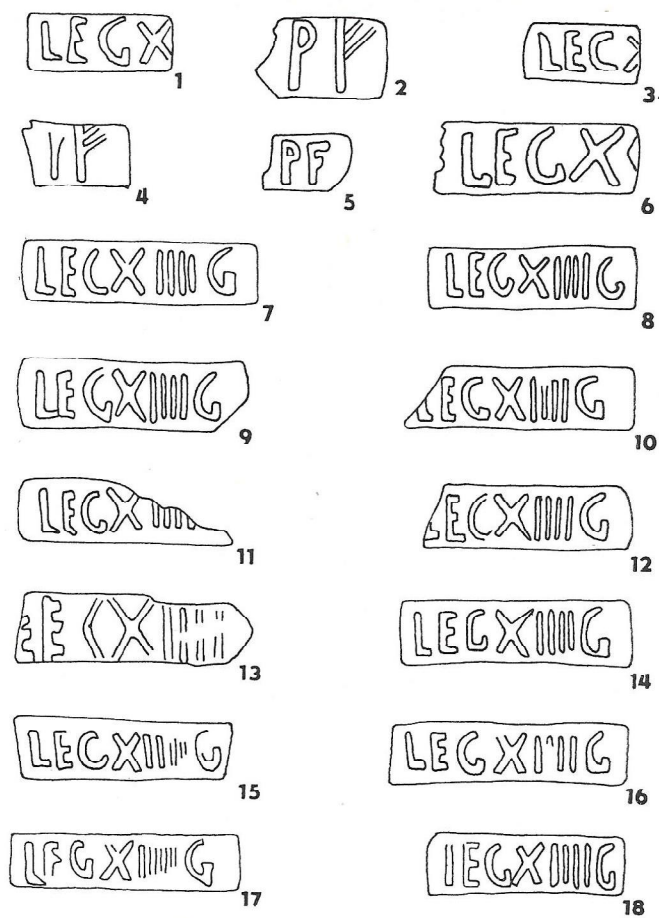
75. /X/ GPF, tegula, zlomok, rozm. $12,5 \times 18$ cm, hr. 2 cm, r. 1967, S VII, č. 27 785 (obr. 5: 3).
 76. /L/ EGXGPF, tegula, zlomok, rozm. 15×22 cm, hr. 2,7 cm, r. 1967, S VI, č. 27 787 (obr. 5: 4).
 77. /G/ XGPF, tegula, zlomok, rozm. 20×36 cm, hr. 2,8 cm, r. 1967, S VII, č. 28 080 (obr. 5: 5).
 78. LEGXG, imbrex, zlomok, rozm. 14×19 cm, hr. 2 cm, planta pedis, r. 1966, S IV, č. 27 531 (obr. 5: 6).

Tehly s neúplným kolkom LEG X G P F — **Legia X Gemina Pia Fidelis**

79. /L/ EGXG, tegula, zlomok, rozm. $14,5 \times 7$ cm, hr. 2,3 cm, r. 1965, S I, č. 11 722 (obr. 5: 7).
 80. PF, tegula, zlomok, rozm. $9,5 \times 10,5$ cm, hr. 3,1 cm, r. 1965, S II, č. 11 741 (obr. 5: 8).
 81. LEGXG, imbrex, rozm. 14×22 cm, hr. 2,4 cm, r. 1965, S II, č. 11 747 (obr. 5: 9).
 82. LEGX, tegula, zlomok, rozm. $20 \times 14,5$ cm, hr. 3 cm, r. 1965, S II, č. 11 771 (obr. 5: 10).
 83. PF, zlomok, rozm. 11×6 cm, hr. 2,8 cm, ryté žliabky, r. 1965, zber, č. 11 759 (obr. 5: 11).
 84. LEGX, imbrex, zlomok, $11,5 \times 8,5$ cm, hr. 2,2 cm, r. 1966, S II, č. 27 741 (obr. 5: 12).
 85. LEGXG, imbrex, zlomok, rozm. $12,5 \times 15$ cm, hr. 2,4 cm, r. 1966, S IV, č. 27 758 (obr. 5: 13).
 86. PF, tegula, zlomok, rozm. 12×18 cm, hr. 3 cm, planta pedis, r. 1965, zber, č. 11 758 (obr. 5: 14).
 87. LEGX/G/, imbrex, zlomok, rozm. 10×7 cm, hr. 2,3 cm, r. 1965, S II, č. 11 742 (obr. 5: 15).
 88. LEGXG, zlomok, rozm. $11,5 \times 8$ cm, hr. 2,8 cm, r. 1966, S II, č. 27 756 (obr. 5: 16).
 89. PF, zlomok, rozm. $10 \times 8,5$ cm, hr. 2,8 cm, r. 1967, S VII, č. 27 728 (obr. 5: 17).
 90. LEGX, zlomok, rozm. 8×9 cm, hr. 3 cm, r. 1966, S V, č. 27 755 (obr. 5: 18).
 91. LEGX, tegula, zlomok, rozm. 14×11 cm, hr. 2 cm, r. 1966, S IV, č. 27 744 (obr. 5: 19).
 92. LEGX, zlomok, rozm. $5,5 \times 10,5$ cm, hr. 2,5 cm, r. 1966, S IV, č. 27 742 (obr. 5: 20).
 93. LEG/X/, zlomok, rozm. $14 \times 7,5$ cm, hr. 3 cm, r. 1966, S I, č. 27 748 (obr. 5: 21).
 94. LEGX, tegula, zlomok, rozm. 15×14 cm, hr. 3 cm, ryté žliabky, r. 1967, S VII, č. 27 980 (obr. 6: 1).
 95. PF, tegula, zlomok, rozm. 21×27 cm, hr. 3,5 cm, r. 1967, S VII, č. 28 081 (obr. 6: 2).
 96. LEG/X/, zlomok, rozm. $11,6 \times 9$ cm, hr. 1,8 cm, r. 1967, S VI, č. 27 735 (obr. 6: 3).
 97. /P/F, zlomok, rozm. $5,5 \times 4,2$ cm, hr. 2 cm, r. 1967, S II, č. 27 729 (obr. 6: 4).
 98. PF, imbrex, zlomok, rozm. $12,5 \times 25$ cm, hr. 1,7 cm, r. 1967, S VII, č. 27 776 (obr. 6: 5).
 99. LEGX/G/, zlomok, rozm. 6×9 cm, hr. 1,3 cm, r. 1967, profil SZ—JV, č. 27 795 (obr. 6: 6).

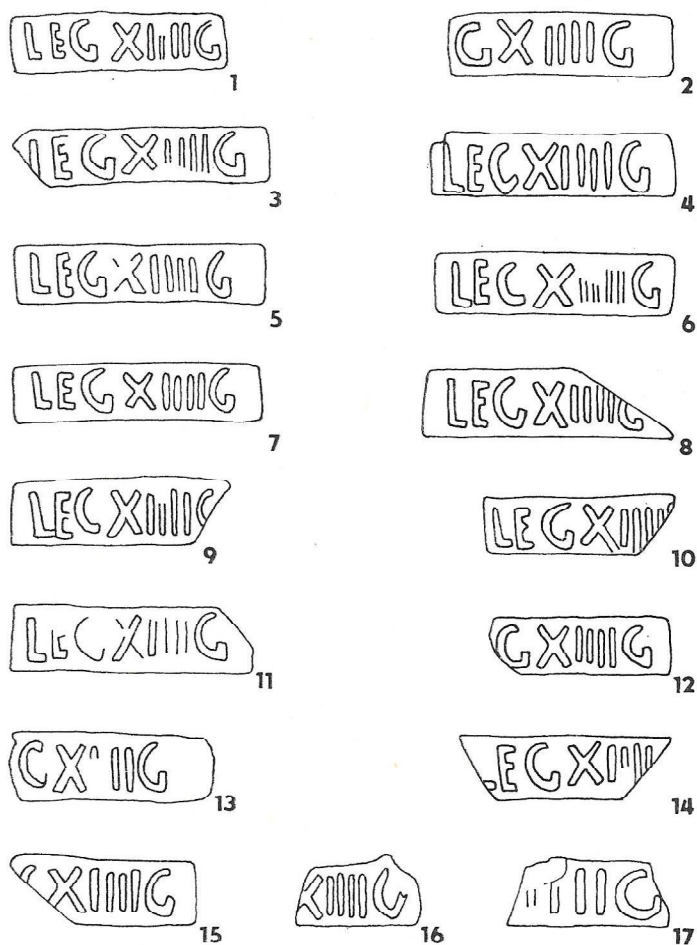
Tehly s kolkom LEG XIII G — **Legia XIII Gemina**

100. LEGXIIIIG, tegula, zlomok, rozm. 12×15 cm, hr. 3,3 cm, rytý žliabok, pre-pálená, r. 1965, S II, č. 11 746 (obr. 6: 7).
 101. LEGXIIIIG, tegula, zlomok, rozm. 13×29 cm, hr. 3 cm, r. 1965, S II, č. 11 731 (obr. 6: 8).
 102. LEGXIIIIG, tegula, zlomok, rozm. $17 \times 13,5$ cm, hr. 3 cm, r. 1965, S I, č. 11 724 (obr. 6: 9).
 103. /L/EGXIIIIG, tegula, zlomok, rozm. 16×12 cm, hr. 3 cm, spálený, r. 1965, S II, č. 11 767 (obr. 6: 10).

Obr. 6. Bratislava-Rusovce, Bergl. 1—6 — kolky légie X Gemina Pia Fidelis; 7—18 — kolky légie XIII Gemina

104. LEGX/IIII/, tegula, zlomok, rozm. 23 × 28 cm, hr. 3,7 cm, r. 1965, S I, č. 11 725 (obr. 6: 11).
 105. /L/ EGXIIIIG, later, zlomok, rozm. 9 × 9 cm, hr. 4,8 cm, r. 1965, S II, č. 11 737 (obr. 6: 12).
 106. /L/EGXIIIIG, tegula, zlomok, rozm. 9,5 × 14,5 cm, hr. 2,5 cm, r. 1965, S I, č. 11 723 (obr. 6: 13).
 107. LEGXIIIIG, tegula, zlomok, rozm. 14,5 × 16,5 cm, hr. 2,5 cm, r. 1966, S II, č. 27 532 (obr. 6: 14).
 108. LEGXIIIIG, zlomok, rozm. 8,6 × 15 cm, hr. 3 cm, r. 1966, S II, č. 27 719 (obr. 6: 15).
 109. LEGXIIIIG, tegula, zlomok, rozm. 19 × 16,5 cm, hr. 2,5 cm, r. 1966, S II, č. 27 718 (obr. 6: 16).
 110. LEGXIIIIG, tegula, zlomok, rozm. 18 × 21 cm, hr. 2,2 cm, r. 1967, S VII, č. 28 082 (obr. 6: 17).
 111. LEGXIIIIG, tegula, rozm. 50 × 40 cm, hr. 3 cm, r. 1967, S nie je, č. 28 084 (obr. 6: 18).

Obr. 7. Bratislava-Rusovce, Bergl. 1—17 — kolky légie XIII
Gemina

112. LEGXIIIIG, tegula, zlomok, rozm. 9×13 cm, hr. 2,1 cm, r. 1966, S IV, č. 27 720 (obr. 7: 1).

113. GXIIIIG, tegula, zlomok, rozm. 16×22 cm, hr. 2,5 cm, r. 1966, zber, č. 27 721 (obr. 7: 2).

114. LEGXIIIIG, tegula, zlomok rozm. $20,5 \times 22$ cm, hr. 2,2 cm, r. 1967, S nie je, č. 27 982 (obr. 7: 3).

115. LEGXIIIIG, tegula, zlomok, rozm. $13,5 \times 20$ cm, hr. 2,2 cm, r. 1967, S VI, č. 27 784 (obr. 7: 4).

116. LEGXIIIIG, tegula, zlomok, rozm. 17×19 cm, hr. 2 cm, r. 1967, S II, č. 27 769 (obr. 7: 5).

117. LEGXIIIIG, tegula, zlomok, rozm. 17×34 cm, hr. 3 cm, r. 1967, S VII, č. 27 761 (obr. 7: 6).

118. LEGXIIIIG, tegula, zlomok, rozm. 17×28 cm, hr. 3 cm, r. 1967, S VII, č. 27 760 (obr. 7: 7).

126. /G/ XIIIIG, tegula, zlomok, rozm. 11,5 × 18 cm, hr. 3 cm, r. 1967, S VI, č. 27 764 (obr. 7: 15).

127. XIIIIG, zlomok, rozm. 5,5 × 4,5 cm, hr. 2,5 cm, r. 1967, zber, č. 45 773 (obr. 7: 16).

128. IIIIG, zlomok, rozm. 8,5 × 7 cm, hr. 2,1 cm, r. 1966, S IV, č. 27 749 (obr. 7: 17).

129. GXIII, zlomok, rozm. 7 × 6,5 cm, hr. 2,6 cm, r. 1967, zber, č. 27 767 (obr. 8: 1).

130. LEGXII, zlomok, rozm. 6,3 × 7,5 cm, hr. 2,7 cm, r. 1967, zber, č. 27 768 (obr. 8: 2).

Tehly s kolkom LEG XIII G M V — Legia XIII Gemina Martia Victrix

131. /X/IIIIGMV, later, zlomok, rozm. 15 × 15 cm, hr. 5 cm, r. 1967, S II, č. 27 766 (obr. 8: 3).

132. XIIIIGM, later, zlomok, rozm. 18 × 12 cm, hr. 5,5 cm, r. 1965, S II, č. 11 750 (obr. 8: 4).

133. XIIIIGM, zlomok, rozm. 9 × 9 cm, hr. 2,7 cm, r. 1965, S II, č. 11 735 (obr. 8: 5).

134. IIIGM/M retr./, tegula, zlomok, rozm. 16 × 12 cm, hr. 4 cm, r. 1967, S VII, č. 28 083 (obr. 8: 6).

135. IIIGMVC, zlomok, rozm. 8,5 × 10 cm, hr. 3 cm, ornament, rok a S neuvedené, č. 27 533 (obr. 8: 7).

Tehly s kolkom LEG XV — Legia XV Apollinaris

136. LEGX/V/, tegula, zlomok, rozm. 12 × 10,5 cm, hr. 3,3 cm, r. 1966, S II, č. 27 534 (obr. 8: 8).

137. EGXV, tegula, zlomok, rozm. 5,5 × 18 cm, hr. 3,2 cm, ryté žliabky, r. 1965, S I, č. 11 714 (obr. 8: 9).

Tehly s kolkom LEG II ITAL-TEMP URSC DUC — Legia II Italica Tempsonius Ursicinus dux

138. Dvojriadkový kolok: II/IT/-MPURSC, zlomok, rozm. 3 × 5,7 cm, hr. 1,7 cm, r. 1965, zber, č. 11 753 (obr. 8: 10).

139. Dvojriadkový kolok: /LEG/ IIITAL-TEMPURSCD/U/, tegula, zlomok, rozm. 10 × 19 cm, hr. 2,5 cm, r. 1965, zber, č. 11 751 (obr. 8: 11).

140. Dvojriadkový kolok: /T/AL-/R/SCDUC, tegula, zlomok, rozm. 10 × 10,5 cm, hr. 2,2 cm, r. 1965, zber, č. 11 752 (obr. 8: 12).

141. Dvojriadkový kolok: EGII-EMP/U/, zlomok, rozm. 6,5 × 5 cm, hr. 1,5 cm, r. 1966, S V, č. 27 537 (obr. 8: 13).

142. Dvojriadkový kolok: NE-TEMPURSCDUC, tegula, zlomok, rozm. 11 × 16,5 cm, hr. 2,5 cm, r. 1966, S IV, č. 27 535 (obr. 8: 14).

Tehly s kolkom TEMP URS — Tempsonius Ursicinus

143. TEMP.URS. tegula, zlomok, rozm. 10,5 × 14,5 cm, hr. 2,5 cm, planta pedis, r. 1966, S IV, č. 27 536 (obr. 8: 15).

144. SRU-PM. retr., tegula, rozm. 26 × 24 cm, hr. 3,5 cm, planta pedis, r. 1967, S VII, č. 27 738 (obr. 8: 16).

145. T. UR/S/, tegula, zlomok, rozm. 12 × 10,5 cm, hr. 3,2 cm, planta pedis, r. 1965, zber, č. 11 754 (obr. 9: 1).

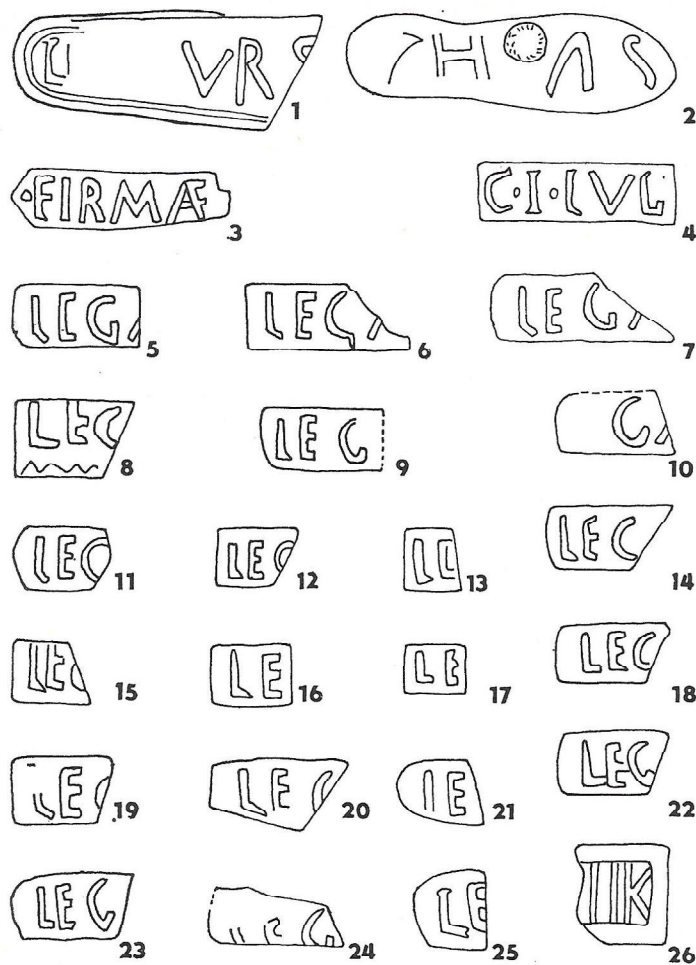
Tehla s kolkom COH I A S — Cohors I Aelia Sagittariorum

146. SV. H, retr. tegula, zlomok, rozm. 16 × 15 cm, hr. 2,8 cm, planta pedis, r. 1966, S V, č. 27 746 (obr. 9: 2).

Tehly s kolkami súkromných tehliarov: FIRMAE-ATILIAE FIRMAE a C.I.IVL.

147. FIRMAE, tegula, zlomok, rozm. 12 × 11 cm, hr. 2,4 cm, r. 1965, S I, č. 11 715 (obr. 9: 3).

148. C.I.IVL, imbrex, zlomok, rozm. 7,5 × 12 cm, hr. 2 cm, r. 1966, S V, č. 27 538 (obr. 9: 4).

Obr. 9. Bratislava-Rusovce, Bergl. 1 — kolok Ursicinus; 2 — kolok cohors I Aelia Sagittariorum; 3 — kolok Firmae; 4 — kolok C.I.IV.L; 5—26 — neurčené kolky

Tehly s kusým, neurčeným kolkom

149. LEG/X/, imbrex, zlomok, rozm. 13 × 11 cm, hr. 2 cm, spálený, r. 1965, S II, č. 11 766 (obr. 9: 5).

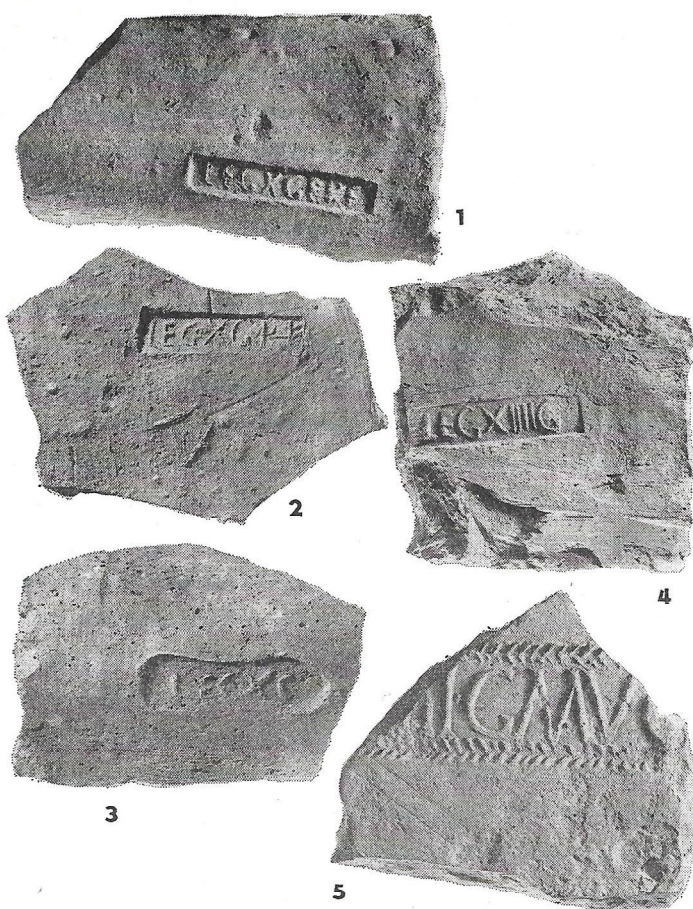
150. LEG/X/, imbrex, zlomok, rozm. 13 × 12 cm, hr. 2,5 cm, r. 1965, S II, č. 11 768 (obr. 9: 6).

151. LEG/X/, tegula, zlomok, rozm. 10 × 21 cm, hr. 3,5 cm, r. 1965, S I, č. 11 770 (obr. 9: 7).

152. LEG, zlomok, rozm. 6,7 × 7,7 cm, hr. 1,8 cm, prepálený, r. 1965, S I, č. 11 776 (obr. 9: 8).

153. LEG, tegula, zlomok, rozm. 10 × 10 cm, hr. 2,7 cm, r. 1965, S II, č. 11 736 (obr. 9: 9).

154. G/X/, imbrex, zlomok, rozm. 15 × 14 cm, hr. 2,5 cm, r. 1965, zber, č. 11 775 (obr. 9: 10).

Obr. 10. Bratislava-Rusovce, Bergl. 1—2 — tehly légie X Gemina Pia Fidelis; 3 — tehla légie X Gemina; 4 — tehla légie XIII; 5 — tehla légie XIII Gemina Martia Victrix

155. LE/G/, imbrex, zlomok, rozm. $11 \times 6,5$ cm, hr. 1,8 cm, r. 1965, S I, č. 11 774 (obr. 9: 11).
156. LE/G/, tegula, zlomok, rozm. $12 \times 25,5$ cm, hr. 3 cm, r. 1965, S II, č. 11 772 (obr. 9: 12).
157. LE, tegula, zlomok, rozm. 5×15 cm, hr. 2 cm, r. 1965, S II, č. 11 767 (obr. 9: 13).
158. LEG, tegula, zlomok, rozm. $18 \times 16,5$ cm, hr. 3 cm, r. 1965, zber, č. 11 769 (obr. 9: 14).
159. LE/G/, zlomok, rozm. $9,5 \times 7$ cm, hr. 1,7 cm, r. 1965, S II, č. 11 773 (obr. 9: 15).
160. LE, imbrex, zlomok, rozm. 11×12 cm, hr. 2,2 cm, r. 1966, S IV, č. 27 745 (obr. 9: 16).
161. LE, imbrex, zlomok, rozm. $7,5 \times 5,5$ cm, hr. 1,8 cm, r. 1966, S II, č. 27 750 (obr. 9: 17).
162. LEG, tegula, zlomok, rozm. 13×14 cm, hr. 2,2 cm, r. 1966, S V, č. 27 743 (obr. 9: 18).

Obr. 11. Bratislava-Rusovce, Bergl. 1 — tegla légie XV Apollinaris; 2—3 — tehly Temp. Ursicinus; 4 — tegla légie II Italica; 5 — tegla s kolkom C.I.IV.L

163. /L/E/G/, tegula, zlomok, rozm. 18×24 cm, hr. 2,5 cm, rytý žliabok, r. 1966, S II, č. 27 739 (obr. 9: 19).

164. LE/G/, zlomok, rozm. $5,5 \times 9$ cm, hr. 2 cm, r. 1966, S V, č. 27 747 (obr. 9: 20).

165. /L/E/, imbrex, zlomok, rozm. $9,5 \times 9,5$ cm, hr. 1,8 cm, r. 1967, S II, č. 27 770 (obr. 9: 21).

166. LEG, zlomok, rozm. $8,3 \times 7,5$ cm, hr. 2 cm, r. 1967, profil SZ—JV, č. 27 734 (obr. 9: 22).

167. LEG, imbrex, zlomok, rozm. 8×13 cm, hr. 2 cm, r. 1967, S VII, č. 27 733 (obr. 9: 23).

168. /LE/G/, zlomok, rozm. 11×9 cm, hr. 3 cm, r. 1967, S II, č. 27 737 (obr. 9: 24).

169. LE, zlomok, rozm. 8×10 cm, hr. 2,5 cm, r. 1967, S VII, č. 27 736 (obr. 9: 25).

170. IIK?, zlomok, rozm. 10×8 cm, hr. 0,5 cm, r. 1967, S II, č. 46 065 (obr. 9: 26).

**GESTEMPELTE RÖMISCHE ZIEGEL
IN DER LAGE BERGL IN BRATISLAVA-RUSOVCE**

Ludmila Kraskovská

R e s ü m e e

Rusovce, Teil Bratislava, am rechten Donauufer gehörte in der römischen Zeit zur Provinz Pannonien. Die archäologischen Grabungsergebnisse haben bewiesen, daß in diesem Gebiet das antike Gerulata lag. Die bedeutendsten römischen Denkmäler wurden in der Lage Bergl gewonnen, es war ein künstlicher Hügel beim Donauarm. Die archäologischen Grabungen in der Lage Bergl realisierten in den J. 1965—1972 Mitarbeiter des Archäologischen Institutes der SAW zu Nitra und des Slowakischen Nationalmuseums zu Bratislava. Die Autorin beschreibt den Verlauf der Grabungsarbeiten in den einzelnen Jahren. Nach der Entfernung der Anhöhe mit Hilfe eines Bulldozers wurde die ganze Fläche in die Sektoren I—XI aufgeteilt. Im Beitrag beschreibt die Autorin die römischen Ziegel mit dem Stempel militärischer Einheiten und privater Ziegelmeister aus der Lage Bergl. Sie bietet eine kurze Geschichte der einzelnen Legionen dar und führt die Funde mit den betreffenden Stempeln von der Fundstelle an. Sämtliche Ziegel befanden sich in sekundärer Lage, es waren tegulae und imbreces von Dachbedeckungen. Von Bauziegeln — later wurden bloß drei Stück mit dem Stempel der legio XIII Gemina gewonnen.

Am stärksten vertreten waren die Stempel der legio X Gemina Pia Fidelis. Von der Gesamtzahl der 170 gestempelten Ziegel erhielten sich 99 Bruchstücke mit dem Stempel dieser X. Legion. Es werden drei Stempeltypen der legio X Gemina unterschieden: LEGXGEPF (51 Stück), LEGXGPF (26), LEGXG (1 Stück) und unvollständige Stempel (21). Nach J. Dekan entfällt die Bautätigkeit der X. Legion auf der Anhöhe Bergl in den Beginn des 2. Jh. und in die zweite Hälfte des 4. Jh. Die Ziegel der legio XIII Gemina Martia Victrix trugen meist den Stempel LEGXIIIIG (30 Stück), nur einige Ziegel wiesen den vollständigen Stempel LEGXIIIIGMV auf (5). Diese Legion dürfte die Objekte auf dem Bergl im 2. und 3. Jh. erbaut haben. Die Ziegel der legio II Italica trugen die zweizeilige Inschrift: LEGIIITAL-TEMPURSDUC mit dem Namen Ursicinus dux. Es war der römische Befehlshaber des Kaisers Valentinianus I. Die Ziegel mit seinem Namen wurden in die J. 364—375 datiert und zeugten von der Anwesenheit der legio II Italica in den 70er Jahren des 4. Jh. Es wurden nur zwei Ziegel mit dem Stempel der legio XV Apollinaris gefunden, die nach dem J. 114 nach Osten abzog. Nur vereinzelt fand man Ziegel mit dem Stempel COHIAS — cohors I Aelia Sagittariorum und mit Stempeln der privaten Ziegelmeister /ATILIAE/FIRMAE und C.I.IVL und sie lieferten keine neuen Angaben zur Datierung. Die gefundenen Ziegelstempel tragen zur allgemeinen Datierung der römischen Besiedlung von Bergl bei, doch ermöglichen sie keine Datierung der einzelnen Objekte.